

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันกว่า 70 ปีแล้วที่ ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญฉบับล่าสุดที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ถือเป็นรัฐธรรมนูญที่มีการลงประชามติรับร่างฉบับแรก จนประกาศใช้ในที่สุดโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง จัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง เพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถคิดเห็น และเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางอาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2550 : 28)

ในทางปฏิบัติการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่ทุกประเทศเห็นความสำคัญและกำลังดำเนินการในหลายรูปแบบ โดยปกติสามารถดำเนินการได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรง คือ ภาครัฐอาจจะเปิดให้ประชาชนได้ตัดสินใจเลือกนโยบายสาธารณะเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยตรง เช่น การลงประชามติ หรือการจัดกระบวนการประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของสาธารณะชน เป็นต้น ในทางอ้อม อาจกระทำได้หลายวิธี โดยผ่านเครือข่ายต่างๆ เช่น เครือข่ายองค์กรประชาสังคม การเปิดโอกาสและจัดเวทีการมีส่วนร่วมใน 5 มิติ 1) มิติร่วมคิดและเสนอความคิดเห็น 2) มิติร่วมตัดสินใจ 3) มิติร่วมดำเนินการ 4) มิติร่วมรับประโยชน์ และ 5) มิติร่วมติดตามผลการดำเนินงาน ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นกล่าวว่า สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยมากหรือน้อย ให้พิจารณาได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ สังคม ใดมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนมาก ย่อมมีระดับความเป็น

ประชาธิปไตยสูง ในทางตรงกันข้ามสังคมใดมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนน้อยระดับ
ความเป็นประชาธิปไตยก็ต่ำไปด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่ง
เป็นระบอบการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน โดยหลักการกระจาย
อำนาจให้แก่ประชาชนทุกคน ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกชั้นตอน
ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม และเพื่อส่งเสริมบทบาทการมีส่วน
ร่วมของประชาชนสร้างกระบวนการเรียนรู้สำหรับการพัฒนาการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ถือว่าเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นในเขต
ชุมชนที่มีความเจริญและใช้ในการบริหารเมืองเป็นหลัก ซึ่งหลายประเทศประสบความสำเร็จ
ในการใช้ “เทศบาล” เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปกครองประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนา
แล้วทั้งหลาย สำหรับสังคมไทย เทศบาลเป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในเขต
ชุมชนเมือง ที่ใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 เป็นต้นมา (เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. 2549 : 14)

จากสภาพเดิมพื้นที่รอบคลองคูเมืองเป็นกำแพงเมืองเก่า ประชาชนได้บุกรุกเข้ามาจับ
จองเป็นที่อยู่อาศัยมานาน กระทั่งเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีแนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์
รอบคลองคูเมืองเพื่ออนุรักษ์แหล่งโบราณสถาน และป้องกันการบุกรุกของประชาชน จนมี
การดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมแต่ก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร เนื่องจากประชาชนไม่
เห็นด้วยกับการที่ต้องย้ายออกจากพื้นที่ดังกล่าว และอ้างว่าไม่มีส่วนร่วมและรู้เห็นกับนโยบาย
ของเทศบาลที่ชัดเจน จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาต้องการที่จะศึกษาความต้องการมี
ส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบคลองคูเมือง ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
จังหวัดร้อยเอ็ด

คำถามการศึกษา

1. ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบคลองคูเมือง ใน
เขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดในระดับใด
2. จะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในการปรับปรุง
ภูมิทัศน์รอบคลองคูเมือง ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบคลองคูเมือง ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบคลองคูเมือง ของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ขอบเขตการศึกษา

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแทนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าครอบครัวที่อาศัยอยู่รอบคลองคูเมือง ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 278 คน (เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. 2549 : 14) โดยคำนวณตามสูตรของ ทาโร ยามานะ (Taro yamane) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 100)

ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษา

มุ่งศึกษาระดับความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบคลองคูเมือง ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งจากสภาพเดิมพื้นที่รอบคลองคูเมืองเป็นกำแพงเมืองเก่า ประชาชนได้เข้ามาจับจองเป็นที่อยู่อาศัยมาช้านาน เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จึงมีแนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบคลองคูเมืองเพื่ออนุรักษ์แหล่งโบราณสถาน และป้องกันการบุกรุกของประชาชน โดยศึกษาจำนวน 3 ชุมชน คือ ชุมชนพิพิธภัณฑ์ ชุมชนทุ่งเจริญ และชุมชนพระอารามหลวง จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน และด้านการติดตามตรวจสอบ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่างๆ โดยความสมัครใจไม่ว่าจะมีผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม ในกรณีนี้หมายถึงความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ใน 3 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน และด้านการติดตามตรวจสอบ

ด้านการวางแผน หมายถึง การที่ประชาชนต้องการเสนอปัญหาของชุมชนกับเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด การร่วมแก้ไขหรือทบทวนการวางแผนโครงการที่จะแก้ปัญหา การเสนอความคิดเห็นในการวางแผน การร่วมวางแผนพิจารณาโครงการ การร่วมกับเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

จัดลำดับความสำคัญของปัญหา การร่วมพิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการ และการร่วมวางแผนในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น

ด้านการดำเนินงาน หมายถึง ประชาชนต้องการร่วมประชุมกับเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด การแสดงความคิดเห็นและซักถามในที่ประชุม การให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบคลองคูเมืองต่อสมาชิกเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด การร่วมออกแรงช่วยเหลือการดำเนินงานกับเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด การรับรู้การดำเนินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ การร่วมดูแลรักษาสวนหย่อมที่อยู่รอบคลองคูเมือง และการร่วมกิจกรรมการปลูกต้นไม้รอบคลองคูเมือง

ด้านการติดตามตรวจสอบ หมายถึง ประชาชนต้องการติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวในการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบคลองคูเมือง การติดตามการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความต้องการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบคลองคูเมือง การแสดงการคัดค้านพื้นที่ที่เห็นว่า การปรับปรุงภูมิทัศน์รอบคลองคูเมืองถูกต้องหรือไม่ การตรวจสอบโครงการการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ การตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบคลองคูเมือง และการเสนอแนะผลการตรวจสอบการดำเนินงานการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบคลองคูเมือง

เทศบาล หมายถึง เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ประชาชน หมายถึง หัวหน้าครอบครัวที่อาศัยอยู่รอบคลองคูเมือง ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

ภูมิทัศน์ หมายถึง พื้นแผ่นดินที่สามารถมองเห็นได้เป็นมุมกว้าง
รอบคลองคูเมือง หมายถึง พื้นที่ที่อยู่รอบคลองคูเมือง ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนพิพิธภัณฑฯ ชุมชนทุ่งเจริญ และชุมชนพระ
อารามหลวง

ประโยชน์การศึกษา

1. ได้ทราบถึงระดับความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบคลองคูเมือง ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
2. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสาธารณะของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด